

IV

(Pranešimai)

EUROPOS SAJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRANEŠIMAI

TARYBA

Bendra 2015 m. Tarybos ir Komisijos ataskaita dėl Europos bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje atnaujintos sistemos (2010–2018 m.) įgyvendinimo

(2015/C 417/03)

Jaunimo žmogiškasis ir socialinis kapitalas – vienas didžiausių Europos turtų. Europos Sąjunga ir jos valstybės narės turi investuoti į 90 mln. jaunų europiečių potencialą – jų gebėjimus, kūrybiškumą ir įvairovę.

Ekonomikos krizė jaunimui padarė itin didelį poveikį. Atotrūkis tarp tų, kurie turi galimybių, ir tų, kurie jų neturi, dar labiau padidėjo. Kai kurie jaunuoliai vis labiau stumiami į socialinio ir visuomeninio gyvenimo užribį. Dar blogiau yra tai, kad kai kuriems gresia atskirtis, marginalizacija ar netgi smurtinis radikalėjimas.

Todėl 2013–2015 m. Komisija ir valstybės narės toliau bendradarbiavo siekdamos suteikti jaunimui daugiau galimybių įsidarbinti, integruotis darbo rinkoje, didinti jų socialinę įtrauktį ir dalyvavimą visuomenės gyvenime. Didėjant socialinei ir ekonominei nelygybei būtina politinėmis priemonėmis toliau spręsti opias socialines problemas, su kuriomis susiduria daugelis jaunuolių. Turime rasti tvarius sprendimus, kaip kovoti su jaunimo nedarbu, didinti socialinę įtrauktį ir užkirsti kelią smurtinei radikalizacijai. Todėl turi būti sistemishiau bendradarbiaujama ES ir valstybių narių lygmeniu įvairiose politikos srityse, pavyzdžiui, užimtumo, švietimo, mokymo, kovos su diskriminacija, socialinės politikos, pilietiškumo (įskaitant Sąjungos pilietybę) ir jaunimo, bet taip pat kultūros, sporto ir sveikatos srityse.

2016–2018 m. bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje sistema ⁽¹⁾ turėtų būtų siekiama suteikti galimybių daugiau ir įvairesnėms socialinėms grupėms priklausančių jaunuolių, visų pirma tų, kuriems gresia atskirtis. Taip jiems turėtų būti padedama rasti kokybiškesnį darbą ir dalyvauti socialiniame gyvenime. ES finansavimu pagal programą „Erasmus+“ bus prisidedama prie politinio bendradarbiavimo darbo su jaunimu, savanoriškos veiklos ir dalyvavimo demokratiname gyvenime srityse. Kitomis priemonėmis, pavyzdžiui, Europos socialinio fondo (ESF) ir Jaunimo užimtumo iniciatyvos lėšomis, bus finansuojama jaunuolių įtrauktis į darbo rinką ir jų žmogiškojo kapitalo plėtotė.

1. Įžanga

ES remia jaunimo užimtumą, galimybes įsidarbinti ir socialinę įtrauktį, visų pirma įgyvendindama ES darbo vietų kūrimo, ekonomikos augimo ir investicijų skatinimo darbotvarkę – strategiją „Europa 2020“ ir naudodamasi „Erasmus+“, ESF ir Jaunimo užimtumo iniciatyvos lėšomis.

Be to, ES remia, koordinuoja ir papildo valstybių narių veiksmus pagal bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje sistemą, vadovaujantis SESV 6 ir 165 straipsniais. Bendradarbiavimo sistema ES ir valstybės narės raginamos:

— sukurti daugiau galimybių ir užtikrinti lygias galimybes visiems jaunuoliams švietimo srityje ir darbo rinkoje, taip pat

⁽¹⁾ 2009 m. lapkričio 27 d. Tarybos rezoliucija dėl Europos bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje atnaujintos sistemos (2010–2018 m.), OL C 311, 2009 12 19, p. 1.

— skatinti visų jaunuolių aktyvų pilietiškumą, socialinę įtrauktį ir solidarumą.

Pagal minėtą bendradarbiavimo sistemą tokiais veiksmais kaip, be kita ko, duomenų rinkimas, tarpusavio mokymasis ir dialogas su jaunimu remiama veikla aštuoniose srityse: švietimo ir mokymo, užimtumo ir verslumo, sveikatos ir gerovės, dalyvavimo, savanoriškos veiklos, socialinės įtraukties, jaunimo ir pasaulio bei kūrybiškumo ir kultūros.

Šioje ataskaitoje vertinama pažanga 2013–2015 m. siekiant bendradarbiavimo sistemos tikslų ir prioritetų, remiantis jaunimo padėties vertinimu ir ES bei valstybių narių lygmens politinėmis priemonėmis.

2. Europos jaunimas šiandien ⁽²⁾

Nuo 2013 m. krizės padariniai daro didelį poveikį Europos jaunimui. Perėjimas iš vaikystės į suaugusiųjų pasaulį darosi vis sudėtingesnis ir individualizuotas – tokia tendencija nuo 2008 m. vis ryškesnė. Pereinamiesiems laikotarpiams būdingi dideli pokyčiai (iš švietimo sistemos pereinama į darbo rinką, finansinę priklausomybę keičia savo biudžeto valdymas) ir reikmė tapti autonomiškais reiškia, kad jaunuoliams tenka susidurti su nuolat kintančiomis ekonominėmis, socialinėmis ir aplinkos sąlygomis. Politikos priemonėmis turėtų būti padedama įveikti šį sudėtingą laiką ir visiškai išnaudoti savo potencialą.

Toliau pateikiami duomenys atspindi 15–29 m. asmenų padėtį ⁽³⁾.

Dabartinė jaunuolių karta yra labiau išsilavinusi nei ankstesnės ...

Švietimo rodikliai rodo teigiamas tendencijas. Nors skirtumai tarp ES šalių išlieka, mokyklos nebaigiančių asmenų mažėja ⁽⁴⁾.

Aukštojo išsilavinimo rodiklis taip pat pagerėjo – nuo 33,8 % 2010 m. iki 37,9 % 2014 m. ⁽⁵⁾ NET jei tretinį išsilavinimą turinčių asmenų nedarbo lygis ES išaugo, jis tebėra gerokai žemesnis nei menko išsilavinimo asmenų atveju. Vis dėlto tokiems asmenims neretai tenka dirbti jų kvalifikacijos neatitinkantį darbą, nes darbo vietų, kuriose būtų reikalaujama tokios aukštos kvalifikacijos, rinkoje nėra.

Daugelis jaunuolių dalyvauja socialiniuose tinkluose, padedančiuose vietos lygmeniu užmegzti pasaulinius ryšius. 2014 m. internetiniuose socialiniuose tinkluose dalyvavo 82 % jaunuolių. Jaunimas naujais būdais dalyvauja politiniame gyvenime, neretai naudodamasis socialine žiniasklaida, tačiau, palyginti su vyresne karta, yra mažiau linkę balsuoti. Vis dėlto, daugelis aktyviai dalyvauja vietos bendruomenių veikloje: 2014 m. maždaug kas antras priklausė bent vienai organizacijai; kas ketvirtas savanoriauja ⁽⁶⁾. Šis diferencijuotas jaunuolių dalyvavimo vaizdas kelia abejonių dėl dabartinio pilietiškumo sąvokos supratimo.

... tačiau krizė paskatino naują atskirtį

Daugeliui jaunuolių sunku rasti kokybišką darbą, o tai gerokai kliudo siekti nepriklausomybės. Nors daugumoje valstybių narių nuo 2013 m., kai jaunimo nedarbo lygis buvo didžiausias, jaunimo nedarbas šiek tiek sumažėjo, problema tebelieka didelė: darbo negali rasti 8,7 mln. jaunų europiečių ⁽⁷⁾, o ilgalaikių bedarbių ar ne savo noru dirbančių ne visą darbo dieną dalis ir toliau yra didelė.

Iš viso 13,7 mln. jaunuolių nei dirba, nei mokosi (NEET jaunimas) ⁽⁷⁾. Beveik 27 mln. gresia skurdas arba socialinė atskirtis. Jaunimo skurdo lygis, palyginti su visais gyventojais, yra aukštesnis, o darbas ne visą darbo dieną ne savo noru ar darbas pagal terminuotą darbo sutartį kelia šiai kartai ilgalaikio skurdo pavojų ⁽⁸⁾.

⁽²⁾ Daugiau informacijos ir duomenų, kuriais grindžiama analizė, pateikiama tarnybų darbiname dokumente SWD(2015)169 dėl ES jaunimo padėties.

⁽³⁾ Nebent nurodyta kitaip.

⁽⁴⁾ Eurostato rodiklis „mokyklos nebaigęs asmuo“ 18–24 m. amžiaus grupėje sumažėjo nuo 13,9 % 2010 m. iki 11,1 % 2014 m. Didžiausia procentinė dalis vis dar yra Ispanijoje, Italijoje, Maltoje, Portugalijoje ir Rumunijoje.

⁽⁵⁾ Eurostatas, 30–34 m. asmenys, turintys aukštąjį išsilavinimą.

⁽⁶⁾ Greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 408, 2014 m.

⁽⁷⁾ Eurostatas, 2014 m.

⁽⁸⁾ *Rising inequality: youth and poor fall further behind*, EBPO, 2014 m.

Neveiklumas, skurdas ir atskirtis pasiskirstę netolygiai. Tie, kurie jau vaikystėje turi mažiau galimybių, ir vėliau susiduria su daugiau kliūčių. Didesnį pavojų priklauso nedarbingų ir nesimokančių asmenų grupei patiria migrantų kilmės, prastai besimokantys ar sveikatos problemų turintys jaunuoliai ⁽⁹⁾. ES gimusių, tačiau tėvus imigrantus turinčių jaunuolių nedarbas beveik 50 % viršija kitų ES jaunuolių nedarbą ⁽¹⁰⁾.

Didėja atotrūkis tarp jaunuolių, kurie studijuoja, yra įsitikinę, kad gaus darbą, dalyvauja socialiniame, pilietiniame ir kultūriniame gyvenime, ir jaunuolių, kurie beveik neturi vilčių gyventi visavertį gyvenimą ir kuriems gresia atskirtis ir marginalizacija.

Toks atotrūkis kelia pavojų, kad bus pažeisti socialiniai modeliai ir stabdomas tvarus ilgalaikis ekonomikos augimas ⁽¹¹⁾. Dėl senėjančios Europos visuomenės integruoti visus jaunuolius (drauge išsaugant jų įvairovę) darosi dar svarbiau ir neatidėliotina.

Nepalankioje padėtyje atsідūrusiems jaunuoliams sunku išreikšti savo politinį balsą. Kuo menčiau išsilavinę ir kuo mažiau dalyvauja socialinėje veikloje, tuo menčiau balsuoja, savanoriauja ar užsiima kultūrine veikla ⁽¹²⁾. Pavyzdžiui, nedarbingi ir nesimokantys jaunuoliai mažiau pasitiki viešosiomis institucijomis ir rečiau dalyvauja socialinėje ir pilietinėje veikloje nei aktyvūs jų bendraamžiai.

Vieno politinio sprendimo nėra, tačiau naudingos gali būti įvairios politinės priemonės

Visi jaunuoliai nusipelno sąžiningų ir lygių galimybių, tačiau tam reikia ilgalaikių investicijų. ES ir valstybės narės savo atitinkamose kompetencijos srityse turi sutelkti visas politines priemones, kad pagerintų jaunimo perspektyvas.

Kad neseniai atsiradusius ekonomikos atsigavimo ženklus paverstų ilgalaikiu ir tvariu augimu, ES turi imtis veiksmų, kuriais būtų paskatintas darbo vietų kūrimas, ekonomikos augimas ir investicijos ir, be kita ko, padedama jaunimui gauti kokybiško darbo. ES ir valstybės narės savo pastangas galėtų grįsti tokiomis iniciatyvomis kaip Jaunimo garantijų iniciatyva ⁽¹³⁾, Europos socialinis fondas ir Investicijų planas Europai.

Darbo vietos yra labai svarbios, tačiau to ne visada pakanka visapusiškai įtraukti užtikrinti. Švietimas ir mokymas gali padėti jaunuoliams įgyti gebėjimų, kurių reikalaujama darbo rinkoje, ir padėti įveikti nelygybę ir kilti socialiniais laiptais. Investicijos ir modernizacija, kad pavyktų visapusiškai išnaudoti šį potencialą – iššūkis, kurį visos ES švietimo ir mokymo sistemos turi kuo skubiau įveikti ⁽¹⁴⁾. Jaunimo politika už švietimo sistemos ribų taip pat gali padėti jaunuoliams įgyti reikiamų įgūdžių ir pasiręgti gyvenimui ir darbui.

Reikia suteikti galimybę jaunimui bręsti įtraukiose ir pliuralistinėse bendruomenėse, grindžiamose europinėmis demokratinėmis vertybėmis, teisinės valstybės principais ir pagrindinėmis teisėmis. Siekiant užtikrinti toleranciją, įvairovę ir tarpusavio pagarbą, Europos saugumo darbotvarkėje numatytais veiksmais kovojama su pagrindinėmis ekstremistinio smurto priežastimis ir radikalizacija, be kita ko, skatinant jaunimo įtrauktį ir dalyvavimą ⁽¹⁵⁾. Šiais metais įvykę teroristiniai išpuoliai (Paryžiuje, Kopenhagoje ir kitur) parodė, kad šiuos sudėtingus uždavinius būtina spręsti dar skubiau. 2015 m. kovo mėn. Paryžiuje priimtoje deklaracijoje ES švietimo ministrai ir Komisija įsipareigojo imtis veiksmų europinėms vertybėms išsaugoti.

3. ES ir valstybių narių veiksmai 2013–2015 m. ⁽¹⁶⁾

3.1. ES veiksmai: galimybės įsidarbinti, įtrauktis ir dalyvavimas

Veiksmai įvairiose ES politikos srityse

Jaunimo užimtumas ir galimybės įsidarbinti ir 2013–2015 m. buvo pirmaeiliai prioritetai.

⁽⁹⁾ „Nesimokantis ir nedarbingas jaunimas (NEET)“, Eurofound, 2012 m. ir EBPO, 2015 m.

⁽¹⁰⁾ *Indicators of immigrant integration - Settling in 2015*, bendras EBPO ir Europos Komisijos tyrimas.

⁽¹¹⁾ *In it together: why less inequality benefits all*, EBPO, 2015 m. gegužės mėn.

⁽¹²⁾ Greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 408, 2014 m.

⁽¹³⁾ Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo, OL C 120, 2013 4 26, p. 1.

⁽¹⁴⁾ Strateginės programos „ET 2020“ bendra ataskaita, COM(2015) 408.

⁽¹⁵⁾ Dok. COM(2015) 185.

⁽¹⁶⁾ Daugiau informacijos apie atvirojo koordinavimo metodo naudojimą jaunimo reikalų srityje pateikta tarnybų darbiname dokumente (SWD(2015) 168); http://ec.europa.eu/youth/policy/implementation/report_en.htm.

Kad pagerintų švietimo rezultatus, valstybės narės ėmėsi veiksmų pagal Europos semestrą, kad sumažintų mokyklos nebaigiančių asmenų skaičių ir padidintų aukštąjį išsilavinimą įgyjančių asmenų skaičių ir taip pasiektų strategijos „Europa 2020“ pagrindinius tikslus. Savo pastangas jos grindė Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strategine programa („ET 2020“) ir programa „Erasmus+“. 2012 m. Tarybai paskelbus Rekomendaciją dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo valstybės narės pradėjo taikyti priemones, kad jaunimas galėtų pasinaudoti visomis už formaliojo švietimo sistemos ribų įgytomis žiniomis.

ES ir valstybės narės išpareigojo sumažinti jaunimo nedarbą sudarydamos palankesnes sąlygas patekti iš švietimo sistemos į darbo rinką. 2013 m. pradėta įgyvendinti Jaunimo garantijų iniciatyva – struktūrinė sistema, pagal kurią jaunuoliams per keturis mėnesius nuo mokslų baigimo ar tapimo bedarbiu pasiūloma darbo vieta, pameistrystės ir mokomosios praktikos galimybė arba galimybė toliau mokytis. Iš ESF ir Jaunimo garantijų iniciatyvos biudžeto jaunimo aktyvumui skatinti ir užimtumui didinti skirta bent 12,7 mlrd. EUR. Švietimo priemonėms 2014–2020 m. iš ESF bus skirta maždaug 27 mlrd. EUR. Netiesiogiai jaunimas galės pasinaudoti ir kitomis iniciatyvomis, pavyzdžiui, įdarbinimo paslaugų modernizavimo ar savarankiško darbo rėmimo, kurioms iš ESF bus skirta 11 mlrd. EUR. Veiksmais pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą tikimasi paskatinti įvairių institucijų ir tarnybų bendradarbiavimą, kad visų pirma būtų integruotai padedama nesimokančiam ir nedirbančiam jaunimui.

Nuo 2013 m. privatusis sektorius vis labiau remia Europos pameistrystės aljansą, o nuo 2014 m. Tarybos rekomendacijos dėl stažuotių kokybės sistemos ⁽¹⁷⁾ siekiama remti kokybišką mokymąsi ir sąžiningas darbo sąlygas. Komisija patobulino jauniems darbo ieškantiems asmenims pagal EURES sistemą, per kurią dalijamasi informacija apie laisvas darbo vietas, teikiamą informaciją ir pradėjo įgyvendinti iniciatyvą „Tavo pirmasis EURES darbas“, kad padėtų jaunimui rasti darbą užsienyje.

Valstybės narės ne tik įgyvendina Europos saugumo darbotvarkę ir Paryžiaus deklaraciją, bet ir deda didesnes pastangas, kad paskatintų visų jaunuolių įtrauktį ir dalyvavimą visuomeniniame gyvenime. Įvairiais veiksmais, įskaitant Europos jaunimo savaitę, Komisija drauge su pilietine visuomene siekia skatinti įtrauktį, pilietiškumą ir kultūrų dialogą. Visoms šioms sritims pagal programą „Erasmus+“ bus skirtas dar didesnis finansavimas. Prie šios veiklos savo darbu prisideda ES finansuojamas Informacijos apie radikalizaciją tinklas (RAN), kurio žiniomis švietimas ir mokymas kritiškai mąstyti ir gerbti demokratines vertybes atlieka prevencinį vaidmenį kovojant su radikalizacija. Todėl Komisija nuolat pabrėžia, kaip svarbu skatinti jaunimą kritiškai vertinti ekstremistų skelbiamą informaciją ⁽¹⁸⁾, ir išryškina programos „Erasmus+“ potencialą remti judumą mokymosi tikslais ir suinteresuotųjų subjektų partnerystę; tai ilgainiui gali padėti jaunimui kritiškiau vertinti ekstremistinių požiūrių ⁽¹⁹⁾.

Specialūs jaunimo politikos veiksmai

ES bendradarbiavimas daugiausiai vyko socialinės įtraukties ir didesnių galimybių (be kita ko, galimybių naudotis teisėmis ir dalyvauti politiniame gyvenime) suteikimo jaunimui srityje. Taryba paragino dėti daugiau pastangų įgyvendinant jaunimo politiką ir siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų bei patvirtino savo ketinimus geriau integruoti nedirbančius ir nesimokančius jaunuolius ir skatinti jaunimo verslumą.

Darbas su jaunimu jau nuo 2013 m. užima svarbią vietą ES jaunimo darbotvarkėje. Iš Komisijos tyrimo rezultatų matyti, kad toks darbas gerina įvairius jaunuolių gyvenimo aspektus ⁽²⁰⁾, o 2015 m. vykusiame antrajame Europos suvažiavime darbo su jaunimu klausimais nustatyti skubiausi uždaviniai ir paraginta parengti Europos darbo su jaunimu darbotvarkę ⁽²¹⁾. Be to, Taryba paprašė Komisijos apsvaistyti galimybę pateikti pasiūlymą dėl Tarybos rekomendacijos dėl jaunimo darbo atsižvelgiant į susijusių tyrimų ir ekspertų grupės darbo rezultatus.

Atsižvelgdama į susirūpinimą, kad jaunimo nebedomina įprastinės dalyvavimo formos, Komisija surinko įrodymų ⁽²²⁾, kad dalyvauti visuomenės gyvenime jaunimui ir toliau rūpi, tačiau jiems reikia daugiau ir *kitokių* dalyvavimo galimybių. Uždavinys politikams – nuspręsti, kaip geriausiai to siekti. 2015 m. Tarybos rezoliucija dėl jaunimo politinio dalyvavimo Europos demokratiame gyvenime skatinimo sudaromos sąlygos šiam uždaviniui spręsti.

⁽¹⁷⁾ OL C 88, 2014 3 27, p. 1.

⁽¹⁸⁾ COM(2013) 941, „Teroristinio radikalėjimo ir smurtinio ekstremizmo prevencija. Stiprinamas ES atsakas“.

⁽¹⁹⁾ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-prevent/index_en.htm

⁽²⁰⁾ Tyrimas *Value of youth work in the ES*, 2014 m.; ekspertų grupės ataskaitos apie jaunimo kūrybinį ir inovatorišką potencialą ir kokybišką darbą su jaunimu.

⁽²¹⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8491-2015-INIT/en/pdf>

⁽²²⁾ Tyrimas *Youth participation in democratic life*, 2013 m.

Nuo politikos prie realių pokyčių. Programa „Erasmus+“

2014 m. ES pradėjo įgyvendinti švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programą „Erasmus+“. Šios programos biudžetas laikotarpiui iki 2020 m. – 14,7 mlrd. EUR. Šios lėšos bus skirtos 4 mln. jaunuolių ir švietimo specialistų judumui mokymosi tikslais skatinti; 10 % biudžeto bus panaudota jaunimo veiklai, įskaitant maždaug 400 000 jaunimo mainų dalyvių ir 100 000 Europos savanorių tarnybos dalyvių finansavimą. Minėta suma yra 80 % didesnė palyginti su ankstesnės programos „Veiklus jaunimas“ biudžetu.

Be to, „Erasmus+“ geriau nei anksčiau susieja politiką ir programavimą. Pagal šią programą finansuojama strateginė švietimo paslaugų teikėjų partnerystė ir sektorių bendradarbiavimas. Inicatyva „Youthpass“⁽²³⁾ toliau remtas neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų pripažinimas: nacionalinės agentūros nuo šios priemonės įgyvendinimo pradžios išdavė beveik 250 000 pažymėjimų. Kad dar labiau sustiprintų „Youthpass“ poveikį, Taryba pasiūlė šią priemonę taikyti ir kituose sektoriuose ir remti specialiai jai sukurtų nacionalinių pripažinimo mechanizmų naudojimą.

Aktyvesnė informavimo veikla

Komisija siekia tiek internetinėmis, tiek neinternetinėmis priemonėmis geriau informuoti jaunimą apie ES politikos priemonių ir programų teikiamas galimybes. Dar svarbiau tai, kad ji stengėsi išiklausyti į jaunuolių nuomonę ir idėjas. 2014 m. Europos jaunimo portale apsilankė 1,5 mln. unikalių lankytojų; šioje populiarioje svetainėje reklamuojamos tarpvalstybinės savanorystės galimybės, iš jos galima prisijungti prie EURES portalą, kur pateikiama informacijos apie siūlomas darbo ir stažučių vietas. 2015 m. Komisija Europos jaunimo savaitės, kurios renginiuose tiesiogiai dalyvavo 137 000, o per socialinę žiniasklaidą – 1,2 mln. žmonių, iniciatyvoje „Ideas Labs“ rinko jaunimo idėjas.

Komisija toliau gerins Europos jaunimo portalą ir kitų interneto platformų dizainą ir funkcionalumą. Ji glaudžiau bendradarbiaus su tiesiogiai su jaunimu dirbančiais tinklais, pavyzdžiui, „Eurodesk“ tinklu ir jo 1 200 informacijos specialistų.

3.2. Valstybių narių veiksmas

Valstybės narės vis dažniau imasi universaliųjų jaunimo politikos priemonių, pagal kurias itin daug dėmesio skiriama užimtumui, socialinei ir pilietinei įtraukčiai. Jos ėmėsi įvairių veiksmų, kad integruotų jaunimą į darbo rinką, neretai įgyvendindamos Jaunimo garantijų iniciatyvą ir naudodamosi ESF ir Jaunimo užimtumo iniciatyvos lėšomis. Be to, 2014 m. buvo įgyvendinti Komisijos tiesiogiai remti 18 nedidelių bandomųjų projektų. Visos valstybės narės pateikė Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo planus. Jų įgyvendinimo pažanga vertinama pagal Europos semestrą. Dauguma valstybių narių į partnerystę pagal Jaunimo garantijų iniciatyvą įtraukė jaunimo organizacijas, o du trečdaliai – jaunimo tarnybas.

Reaguodamos į nerimą dėl didėjančios jaunimo socialinės atskirties, beveik visos valstybės narės ėmėsi priemonių nedirbančių ir nesimokančių jaunuolių įtraukčiai didinti. Dauguma ėmėsi veiksmų, kad padidintų jaunimo galimybes gauti kokybiškas paslaugas, o 80 % rėmė darbą su jaunimu ir jaunimo centrus. Vis dėlto, dėl sumenkusio biudžeto darbas su jaunimu nukentėjo visur Europoje⁽²⁴⁾, nors auganti jaunimo, kuriam gresia skurdas ir atskirtis, procentinė dalis reikalauja didesnės intervencijos.

Kalbant apie dalyvavimą, 27 valstybės narės sukūrė dialogo su jaunimu mechanizmus, 25 teikė viešąją paramą jaunimo organizacijoms, du trečdaliai rėmė internetinės žiniasklaidos naudojimą ir teikė daugiau galimybių diskutuoti. Nors valstybės narės stengėsi įtraukti įvairiausioms socialinėms ir ekonominėms grupėms priklausantį jaunimą, kai kurių grupių dalyvavimas tebelieka menkas, todėl visų lygmenų politikai turėtų dėti dar daugiau pastangų, kad įtrauktų šių grupių atstovus.

4. Jaunimo bendradarbiavimo sistemos valdymas ir įgyvendinimas 2013–2015 m.

Valstybių narių ataskaitos dėl bendradarbiavimo sistemos įgyvendinimo – tvirtas tolesnio ES bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje pagrindas. Ši sistema padėjo įgyvendinti nacionalines jaunimo darbotvarkes ir plėtoti sektorių bendradarbiavimą siekiant paremti jaunimą, atsižvelgiant į turimus duomenis ir patirties mainus.

⁽²³⁾ „Youthpass“ yra neformaliojo mokymosi ir savišvietos darbo su jaunimu srityje rezultatų pripažinimo priemonė, naudojama įgyvendinant pagal programos „Erasmus+“ finansuojamus jaunimo projektus. <https://www.youthpass.eu/en/youthpass/>.

⁽²⁴⁾ Tyrimas *Value of Youth Work in the ES*, 2014 m.

Kad sistema būtų įgyvendinama dar veiksmingiau, Komisija ir valstybės narės galėtų dalytis aktualiais ne jaunimo reikalų srities duomenimis ir informacija. Drauge jos galėtų šiais duomenimis ir informacija naudotis plėtodamos labiau į rezultatus orientuotą jaunimo politiką. Tiek Komisija, tiek valstybės narės turėtų labiau atsižvelgti į jaunimo reikalavimus. ES lygmeniu reikėtų diversifikuoti tarpusavio mokymąsi, pavyzdžiui, teikiant prie skirtingų valstybių narių reikmių pritaiktų papildomų galimybių mokytis vieniems iš kitų. Struktūrinis dialogas su jaunimu turėtų būti įtraukesnis.

Toliau išsamiai aptariama svarbiausia veikla ir priemonės.

Sistema kaip darbotvarkės veiksnys

Sistema suteikė stiprų postūmį nacionalinėms jaunimo darbotvarkėms. Beveik visos valstybės narės nuo 2010 m. yra nustačiusios šios srities iniciatyvų ar priemonių. Dviejose iš trijų valstybių narių sistema sustiprino nacionalinius jaunimo politikos prioritetus, o vienoje iš trijų – padarė vietos ar regioninio lygmens įtaką. 11 valstybių narių suderino nacionalinę jaunimo politiką su sistemos nuostatomis.

Sistema paskatino sektorių bendradarbiavimą; beveik visos valstybės narės jau turi institucinius mechanizmus, padedančius užtikrinti tarpsektorinį požiūrį į jaunimo politiką, pavyzdžiui, tarpžinybines struktūras ir reguliarius jungtinius ministerijų posėdžius.

Pirmuoju (2014–2015 m.) Tarybos parengtu ES darbo planu jaunimo srityje siekta paremti sistemos įgyvendinimą; į šią veiklą įsitraukė dauguma valstybių narių. 23 valstybės narės laikėsi nuomonės, kad plano tikslai pasiekti ir kad jis gerai atspindėjo nacionalinius prioritetus, tačiau kai kurios mano, kad devynerių metų trukmės sistemai kyla nenuoseklumo ir veiklos dubliavimo pavojus.

Įrodymais grindžiamas politikos formavimas: kiekybiniai ir kokybiniai pokyčiai

Jaunimo padėtis ES reguliariai vertinama remiantis 41 rodiklio suvestine, atspindinčia jaunimui poveikį darančias sąlygas⁽²⁵⁾. NET jei ir neturi sistemiškos į rezultatus orientuotos jaunimo politikos, valstybės narės šiais rodikliais naudojami vis dažniau.

Rodikliai ir kiti Eurostato, Eurofound ir bendradarbiaujant Komisijai ir Europos Tarybai gauti duomenys, ypač Europos jaunimo reikalų srityje dirbančių mokslo darbuotojų fondo atliktos analizės duomenys, padės valstybėms narėms ir Komisijai pastebėti naujas tendencijas ir atitinkamai pritaikyti prioritetus.

Komisija ir valstybės narės turi dalintis šiais duomenimis – ne tik jaunimo politikos srityje – su tais, kurie dirba su jaunimu. ES lygmens nauja jaunimo padėties stebėsenos sistema⁽²⁶⁾ suteikia galimybę patogiai pasiekti šiuos duomenis internete. Nuo 2016 m. naujame jaunimui skirtame tinklalapyje *wiki* bus teikiama naujausia informacija apie nacionalinę jaunimo politiką, teisės aktus ir programas. Be to, papildomai pradės veikti nauja Jaunimo garantijų iniciatyvos stebėsenos rodiklių sistema; pirmųjų duomenų pagal ją laukiama jau 2015 m. pabaigoje.

Tarpusavio mokymasis ir dalijimasis patirtimi

Valstybės narės mokosi vienos iš kitų, visų pirma dalyvaudamos ekspertų grupių veikloje. 2013–2015 m. ekspertai nagrinėjo, kaip būtų galima paremti kūrybinį ir inovacinį jaunimo potencialą, kaip darbu su jaunimu prisidėti prie su krize susijusių jaunimo problemų sprendimo, kaip didinti darbo su jaunimu kokybę. Į šios veiklos rezultatus atsižvelgta Tarybos darbe, taip pat Švietimo, mokymo ir jaunimo forumo diskusijose⁽²⁷⁾. 2015 m. ataskaita dėl darbo su jaunimu kokybės⁽²⁸⁾ padėjo rengiant Tarybos išvadas dėl darbo su jaunimu stiprinimo siekiant užtikrinti visuomenės glaudumą⁽²⁹⁾, kuriose raginta parengti orientacinių ir konsultacinių priemonių nacionalinių darbo su jaunimu organizacijų kokybei užtikrinti.

Valstybės narės taip pat mokėsi vienos iš kitų dalyvaudamos Komisijos ir Europos Tarybos organizuotoje veikloje; mažesnės valstybių narių grupės surengė konkrečius informacijos mainus joms aktualiais klausimais, pavyzdžiui, apie vietos lygmens darbą su jaunimu.

⁽²⁵⁾ Dok. SEC(2011) 401.

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/youth/dashboard/index_en.htm.

⁽²⁷⁾ Tarybos rezoliucija dėl 2014–2015 m. ES darbo plano jaunimo srityje, 2014 m. gegužės 20 d.

⁽²⁸⁾ *Quality Youth Work – A common framework for the further development of youth Work* http://ec.europa.eu/youth/library/reports/quality-youth-work_en.pdf.

⁽²⁹⁾ 2015 m. gegužės mėn.

Kad tarpusavio mokymosi veikla būtų veiksminga, į būsimą darbo planą reikėtų įtraukti lanksčios sistemos, gerinančios prieigą prie informacijos ir veiklos rezultatų, sukūrimą. Tai turėtų padėti geriau atsižvelgti į veiklos rezultatus ir užmegzti ryšius tarp bendrų interesų turinčių partnerių.

Struktūrinis dialogas: informavimo gerinimas ir dialogo integravimas į politinę darbotvarkę

Politikų, jaunimo ir jų atstovų ES struktūrinis dialogas laikomas itin perspektyvia priemone, leidžiančia įsiklausyti į jaunimo nuomonę. Pirmuoju 18 mėnesių etapu, kuris pasibaigė 2011 m., padėta parengti tolesnes ES iniciatyvas jaunimo užimtumo srityje. 2013–2015 m. dialogu siekta spręsti socialinės įtraukties ir jaunimo įgalėjimo klausimus, o į jo rekomendacijas vėliau atsižvelgė Taryba.

Po 2013 m. struktūrinis dialogas toliau plėtotas ir dabar yra dar geriau integruotas į jaunimo politikos darbotvarkę. Dalyvių skaičius išaugo daugiau nei du kartus, o pastarajame etape dalyvavo maždaug 40 000 jaunuolių, daugelis kurių atstovavo didesnėms grupėms. Be to, iš šio pavyzdžio įkvėpimo semiasi ir pradeda formuotis nacionalinių dialogų procesai.

Struktūrinio dialogo potencialas kol kas nėra visapusiškai išnaudotas. Vis dar nėra pasiekiamas mažiau galimybių ir silpnesnį politinį balsą turintis jaunimas. Komisija skatina didesnę sklaidą teikdama stipendijas pagal programą „Erasmus+“ ir remia šalių pastangas skatindama naudotis 2014 m. veikti pradėjusia internetine konsultacijų priemone. Dar vienas uždavinys – stebėti, kaip ES ir nacionalinėje politikoje atsižvelgiama į dialogo rezultatus. Galiausiai, siekiant užtikrinti atskaitomybę ir motyvuoti jaunimą būti aktyviu, visų lygmenų politikai turėtų geriau informuoti visuomenę apie savo dalyvavimą Europos jaunimo portale ir nacionalinėse darbo grupėse. 2015 m. ES jaunimo ataskaitos ir šiuo metu atliekamo tarpinio ES bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje sistemos vertinimo rezultatai gali būti pagrindas ateityje patobulinti struktūrinį dialogą.

5. Tolesnis ES bendradarbiavimas jaunimo reikalų srityje (2016–2018 m.)

Vienodos švietimo, darbo ir dalyvavimo galimybės įtraukiose bendruomenėse

Remiantis ES politiniais prioritetais, valstybių narių ataskaitomis dėl bendradarbiavimo sistemos įgyvendinimo, sukauptais duomenimis ir įrodymais, būsimuoju šios bendradarbiavimo sistemos įgyvendinimo etapu pirmenybę reikėtų teikti:

- didesnei visų jaunuolių socialinei įtraukčiai atsižvelgiant į pagrindines Europos vertybes;
- aktyvesniam visų jaunuolių dalyvavimui demokratiname ir pilietiniame Europos gyvenime;
- lengvesniam jaunuolių perėjimui iš jaunuolio į suaugusiojo gyvenimą, visų pirma, integravimui į darbo rinką.

Šių prioritetų kontekste ir kadangi valstybių narių ir Komisijos veikla turi būti atsižvelgiama į visus jaunuolius, turi būti itin akcentuojamos šios grupės:

- jaunuolių, kuriems gresia marginalizacija;
- jaunuolių, kurie nei mokosi, nei dirba (NEET);
- migrantų kilmės jaunuolių, įskaitant naujai atvykusius imigrantus ir jaunus pabėgėlius.

Komisija ir valstybės narės imsis veiksmų šiose srityse, be kita ko, atitinkamai naudodamosi ES darbo planu jaunimo srityje, sistemos priemonėmis ir bendradarbiaudamos su kitų politikos sričių atstovais, ir skatins:

- socialinės įtraukties ir sklaidos praktiką, kad pasiektų įvairioms socialinėms grupėms priklausančius jaunuolius ir užtikrintų visapusišką jų dalyvavimą socialinėje ir pilietinėje veikloje;
- darbo su jaunimu, jaunimo organizacijų ir tinklų pajėgumus didinti integraciją padedant jaunimui dalyvauti, savanoriauti ir skatinti teigiamus socialinius pokyčius bendruomenėse;
- kokybiško darbo su jaunimu pripažinimą, jo sklaidos pajėgumų ir gebėjimo reaguoti į naujus visuomeninius, elgsenos ir technologijų pokyčius plėtotę;
- naujų formų dalyvavimą demokratijos procesuose ir prieigą prie politinių sprendimų priėmimo proceso naudojantis internetinėmis ir neinternetinėmis priemonėmis;

- kintančių gebėjimų, pavyzdžiui, pilietiškumo, gebėjimo naudotis žiniasklaidos ir skaitmeninėmis priemonėmis, kritinio mąstymo, kultūrų pažinimo, reikmių tenkinimą;
- jaunimo galimybes naudotis pagrindinėmis teisėmis ir kovoti su diskriminacija bei pažinti kitas kultūras; ir
- savanorystę, be kita ko, pagal ES programas, kaip antai Europos savanorių tarnybą (EVS) ir naują ES pagalbos savanorių iniciatyvą, kaip būdą derinti mokymąsi ir pilietinį dalyvavimą⁽³⁰⁾; didesnį nacionalinės ir tarptautinės veiklos papildomumą, kad būtų paskatinta tarpvalstybinė savanorystė ir nacionalinio lygmens savanorystė būtų geriau susieta su EVS.

Atsižvelgiant į šiuos prioritetus, ES struktūriniu dialogu su jaunimu turėtų būti skatinama visų jaunuolių įtrauktis į tolerantišką, įvairialypę ir demokratinę visuomenę. Būsime dialoge turi dalyvauti dar daugiau jaunimo grupių, ypač tų, kurios iki šiol dialoge nedalyvavo, be kita ko, naudojantis paprastesnėmis dalyvavimo priemonėmis, atitinkančiomis jaunimo reikmes ir įpročius.

Jaunimo politika platesnėje ES darbotvarkėje

Jaunimo politika negali būti izoliuota. Bendradarbiavimas ir papildomumas su kitomis politikos sritimis (pavyzdžiui, užimtumo, švietimo, mokymo, sveikatos ir gerovės, kultūros, skaitmeninės žiniasklaidos, darnaus vystymosi, pilietiškumo ir sporto) yra būtini.

Prie tokio bendradarbiavimo savo mechanizmais gali prisidėti bendradarbiavimo sistema. Komisija ir valstybės narės pagal ES darbo planą gali toliau įgyvendinti ir plėtoti tarpsektorines struktūras ir darbo metodus. Tai padeda siekti bendrųjų jaunimo srities tikslų: teikti daugiau ir lygių galimybių visiems jaunuoliams švietimo srityje ir darbo rinkoje ir skatinti visų jaunuolių aktyvų pilietiškumą, socialinę įtrauktį ir solidarumą.

Europos bendradarbiavimas jaunimo reikalų srityje turėtų būti platesnės jaunimo politinės darbotvarkės dalis. Kad darytų realų poveikį, ES ir valstybių narių lygmens politikai turi bendradarbiauti su šioje srityje dirbančiais specialistais, paslaugų teikėjais, švietimo ekspertais ir verslu ir sutelkti išteklius bei lėšas, kad būtų padarytas poveikis pakankamam skaičiui jaunuolių. Tokias sudėtingas problemas kaip marginalizacija, atskirtis ir nepakankamas dalyvavimas reikėtų bandyti spręsti novatoriškai.

Galiausiai, reikia kuo skubiau imti dėti dar daugiau pastangų. Kad galėtume pasiūlyti didesniai jaunuolių skaičiui realią galimybę tapti visaverčiais ir aktyviais savo bendruomenių nariais, turime vadovautis visapusišku požiūriu į laukiantį iššūkį. Tam reikia nuoseklios politinės darbotvarkės, grindžiamos programa „Erasmus+“, Jaunimo garantijų iniciatyva ir didesnio sklaidos potencialo ES finansavimo priemonėmis, pavyzdžiui, ESF ar Jaunimo užimtumo iniciatyva. Jei įmanoma, prie šios veiklos turėtų būti prisidedama ir nacionaliniais bei regioniniais ištekliais.

⁽³⁰⁾ ES lygmeniu, nepaisant padvigubėjusio EVS naudos gavėjų skaičiaus, tarpvalstybinės savanorystės mastas tebelieka menkas.